

АКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

**РІШЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

у справі за конституційним зверненням громадянки Пастух Зінаїди Іванівни щодо офіційного тлумачення положення частини тринадцятої статті 37 Закону України «Про державну службу» в системному зв'язку з положеннями пункту 2 частини першої, частини другої статті 40 Кодексу законів про працю України, статті 21 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»

м. К и ї в
26 листопада 2013 року
№ 11-рп/2013

Справа № 1-14/2013

Конституційний Суд України у складі суддів:

Овчаренка В'ячеслава Андрійовича — головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Колоса Михайла Івановича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Маркуш Марії Андріївни,
Пасенюка Олександра Михайловича,
Сергейчука Олега Анатолійовича — доповідача,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням громадянки Пастух Зінаїди Іванівни щодо офіційного тлумачення положення частини тринадцятої статті 37 Закону України «Про державну службу» від 16 грудня

1993 року № 3723–XII (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 52, ст. 490) з наступними змінами (далі — Закон № 3723) у системному зв'язку з положеннями пункту 2 частини першої, частини другої статті 40 Кодексу законів про працю України (далі — Кодекс), статті 21 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» від 16 грудня 1993 року № 3721–XII (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 4, ст. 18) з наступними змінами (далі — Закон № 3721).

Приводом для розгляду справи згідно зі статтями 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України» стало конституційне звернення громадянки Пастух З. І.

Підставою для розгляду справи відповідно до статті 94 Закону України «Про Конституційний Суд України» є наявність неоднозначного застосування судами України та іншими органами державної влади положення частини тринадцятої статті 37 Закону № 3723.

Заслухавши суддю-доповідача Сергейчука О. А. та дослідивши матеріали справи, у тому числі позиції, які висловили Президент України, Голова Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України, Міністерство юстиції України, науковці Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного університету «Одеська юридична академія», Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Громадянка Пастух З. І. звернулася до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положення частини тринадцятої статті 37 Закону № 3723, відповідно до якого державним службовцям у разі виходу на пенсію за наявності стажу державної служби не менше 10 років виплачується грошова допомога в розмірі 10 місячних посадових окладів, у системному зв'язку з положеннями пункту 2 частини першої, частини другої статті 40 Кодексу, статті 21 Закону № 3721 в аспекті таких питань:

— за наявності яких умов (підстав) державний службовець у разі виходу на пенсію має право на отримання грошової допомоги в розмірі 10 місячних посадових окладів згідно з частиною тринадцятою статті 37 Закону № 3723;

— чи передбачене Законом № 3723 для надання грошової допомоги в розмірі 10 місячних посадових окладів у разі виходу на пенсію, крім наявності права виходу на пенсію при звільненні з роботи на підставі пункту 2 частини першої, частини другої статті 40 Кодексу та наявності стажу державної служби не менше 10 років, досягнення державним службовцем пенсійного віку.

Необхідність в офіційному тлумаченні положення частини тринадцятої статті 37 Закону № 3723 Пастух З. І. обґрунтовує неоднозначним його застосуванням судами України та Головним контрольно-ревізійним управлінням України, що призвело до порушення її права на соціальний захист.

2. Конституційний Суд України, вирішуючи порушені в конституційному зверненні питання, виходить з такого.

2.1. Україна є демократична, соціальна, правова держава; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; в Україні визнається і діє принцип верховенства права; громадяни мають право на соціальний захист (стаття 1, частина друга статті 3, частина перша статті 8, частина перша статті 46 Основного Закону України).

Складовою конституційного права на соціальний захист є право на пенсійне забезпечення (абзац перший пункту 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005).

Відповідно до пункту 6 частини першої статті 92 Конституції України основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення визначаються виключно законами України.

Право на пенсійне забезпечення, загальні умови призначення пенсій, порядок їх нарахування та розміри визначаються, зокрема, законами України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 року № 1788–XII з наступними змінами, «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року № 1058–IV з наступними змінами.

За змістом вказаних законів право на пенсію за віком особа набуває не лише після досягнення загальновизначеного пенсійного віку чи пенсійного віку, встановленого спеціальним законодавством, а також у разі дострокового виходу на пенсію за певних обставин. Так, у статті 21 Закону № 3721 передбачено випадки, коли пенсійний вік для визначеного в ній кола осіб, зокрема державних службовців, знижено на півтора року порівняно із загальновстановленим.

Пенсійні правовідносини певних категорій осіб, у тому числі тих, які мають статус державного службовця, регулюються додатково також спеціальними законами або окремими положеннями вказаних законів.

2.2. Засади державної служби, умови, порядок реалізації громадянами України права на державну службу, а також права на пенсійне забезпечення державних службовців врегульовано законодавством про державну службу.

Право на одержання пенсії державних службовців мають чоловіки, які досягли віку 62 роки, та жінки, які досягли пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», за наявності страхового стажу, необхідного для призначення пенсії за віком у мінімальному розмірі, передбаченого абзацом першим частини першої статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі — страховий стаж), у тому числі стажу державної служби не менш як 10 років, та які на час досягнення зазначеного віку працювали на посадах державних службовців, а також особи, які мають не менш як 20 років стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців, незалежно від місця роботи на час досягнення зазначеного віку (частина перша статті 37 Закону № 3723).

Державним службовцям у разі виходу на пенсію за наявності стажу державної служби не менше 10 років виплачується грошова допомога в розмірі 10 місячних посадових окладів (частина тринадцята статті 37 Закону № 3723).

Таким чином, грошова допомога в розмірі 10 місячних посадових окладів виплачується державному службовцю за умов виходу на пенсію з посади дер-

жавного службовця та наявності страхового стажу, у тому числі стажу державної служби не менше 10 років. Жодних додаткових умов для виплати грошової допомоги державному службовцю у разі виходу його на пенсію в частині тринадцятій статті 37 Закону № 3723 не встановлено.

Конституційний Суд України зазначає, що грошова допомога, передбачена вказаним законодавчим положенням, має разовий характер. Право на її одержання пов'язане з певним стажем роботи особи на посаді державного службовця та припиненням цієї роботи у зв'язку з виходом на пенсію державного службовця. Тому розірвання трудового договору з державним службовцем з підстав, визначених у пункті 2 частини першої статті 40 Кодексу (зокрема, виявленої невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі внаслідок стану здоров'я, який перешкоджає продовженню даної роботи), не може нівелювати право державного службовця на отримання зазначеної грошової допомоги за умови наявності стажу державної служби не менше 10 років.

Отже, державний службовець у разі дострокового (не раніше ніж за півтора року до встановленого законодавством строку) виходу на пенсію державного службовця на підставі пункту 2 частини першої статті 40 Кодексу у зв'язку з виявленою невідповідністю займаній посаді за станом здоров'я та неможливістю переведення, за його згодою, на іншу роботу відповідно до частини другої статті 40 Кодексу, за наявності стажу державної служби не менше 10 років і страхового стажу, як і інші державні службовці, які виходять на пенсію з посад державних службовців після досягнення віку, зазначеного в частині першій статті 37 Закону № 3723, має право на отримання грошової допомоги в розмірі 10 місячних посадових окладів.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 51, 62, 63, 66, 67, 69, 70, 95 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

в и р і ш и в :

1. В аспекті конституційного звернення положення частини тринадцятої статті 37 Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року № 3723–XII з наступними змінами в системному зв'язку з положеннями пункту 2 частини першої, частини другої статті 40 Кодексу законів про працю України, статті 21 Закону України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» від 16 грудня 1993 року № 3721–XII з наступними змінами необхідно розуміти так, що у разі дострокового виходу на пенсію державного службовця з посади в органах державної влади відповідно до чинного законодавства державний службовець за наявності стажу державної служби не менше 10 років і страхового стажу, необхідного для призначення пенсії за віком у мінімальному розмірі, передбаченого абзацом першим частини першої статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», має право на отримання грошової допомоги в розмірі 10 місячних посадових окладів, яке не пов'язане з досягненням пенсійного віку, визначеного в частині першій статті 37 Закону України «Про державну службу».

2. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у «Віснику Конституційного Суду України» та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

• *Summary to the Decision of the Constitutional Court of Ukraine No. 11-rp/2013 dated November 26, 2013 in the case upon the constitutional appeal of citizen Zinayida Ivanivna Pastukh on the official interpretation of the provision of Article 37.13 of the Law of Ukraine «On Civil Service» in system connection with the provisions of Articles 40.1.2, 40.2 of the Labour Code of Ukraine, Article 21 of the Law of Ukraine «On Basic Principles of Social Protection of Labour Veterans and Other Elderly Citizens in Ukraine»*

Citizen Zinayida Pastukh applied to the Constitutional Court of Ukraine with a constitutional appeal to provide the official interpretation of the provision of Article 37.13 of the Law «On Civil Service» (hereinafter referred to as «the Law No. 3723») according to which civil servants having a civil service record of no less than 10 years in case of preterm retirement have the right to receive allowance in the amount of 10 monthly position salaries in system connection with the provisions of Articles 40.1.2, 40.2 of the Labour Code of Ukraine (hereinafter referred to as «the Code»), Article 21 of the Law of Ukraine «On Basic Principles of Social Protection of Labour Veterans and Other Elderly Citizens in Ukraine» (hereinafter referred to as «the Law No. 3721»). As a ground for the official interpretation the applicant states inconsistent application of this provision by courts of Ukraine and the Main Control and Revision Office of Ukraine which has led to violation of her right to social protection.

Considering the issues raised in the constitutional appeal, the Constitutional Court of Ukraine stated the following.

The right to pension provision is a part of the constitutional right to social protection (paragraph 1 of item 5 of the motivation part of the Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated October 11, 2005 No. 8-rp/2005).

The right to pension provision, general conditions of assignment of pensions, order of their calculation and scales shall be defined, in particular by laws of Ukraine «On Pension Provision», «On Mandatory State Pension Insurance».

Pursuant to the content of the mentioned laws a person acquires a right to retirement pension not only after attainment of the general established pension age or pension age provided by special legislation but also in case of preterm retirement under certain circumstances. Therefore, Article 21 of the Law No. 3721 envisages cases when pension age for specific categories of individuals defined in this article, in particular, civil servants, is reduced by 1.5 years comparing to the generally established age.

Pension legal relations of certain categories of individuals, in particular those who have a status of a civil servant, are also regulated additionally by special laws or separate provisions of the mentioned laws.

The right to civil service pension is provided to men who attained the age of 62 and women who attained the pension age established by Article 26 of the Law of Ukraine «On Mandatory State Pension Insurance» provided they have pensionable service necessary for assignment of retirement pension on minimal scale envisaged by paragraph one of Article 28.1 of the this Law, in particular civil service record of no less than 10 years and who were holding office of a civil servant by the time of attainment of the mentioned age, as well as persons who have civil service record of no less than 20 years regardless of a place of work by the time of attainment of the mentioned age (Article 37.1 of the Law No. 3723).

In case of retirement a civil servant having a civil service record of no less than 10 years shall be assigned allowance in the amount of 10 monthly position salaries (Article 37.13 of the Law No. 3723).

Thus, allowance in the amount of 10 monthly position salaries shall be assigned to a civil servant on condition of retirement from civil service and pensionable service, including civil service record of no less than 10 years. Article 37.13 of the Law No. 3723 does not provide any other additional conditions for assigning allowance to a civil servant in case of retirement.

The Constitutional Court of Ukraine states that allowance envisaged by mentioned legislative provision has a one-time character. The right to receive it is connected to a certain record of service of an individual in the office of civil servant and termination of this service in view of retirement on civil servant pension. Therefore, dissolution of a labour contract with a civil servant shall not mitigate the right of a civil servant for assignment of the mentioned allowance provided he/she has a civil service record of no less than 10 years.

Thus, a civil servant, in case of preterm (not earlier than 1.5 years prior to the legislatively established term) retirement on civil servant pension on the grounds of Article 40.1.2 of the Code in case of inconsistency with the office for medical reasons and impossibility of voluntary transfer to other office according to Article 40.2 of the Code, provided he/she has a civil service record of no less than 10 years and pensionable service, shall have a right to allowance in the amount of 10 monthly position salaries, as other civil servants who retire from civil service after attainment of the age established in Article 37.1 of the Law No. 3723.

Thus, the Constitutional Court of Ukraine held that the provisions of Article 37.13 of the Law of Ukraine «On Civil Service» in system connection with the provisions of Articles 40.1.2, 40.2 of the Labour Code of Ukraine, Article 21 of the Law of Ukraine «On Basic Principles of Social Protection of Labour Veterans and Other Elderly Citizens in Ukraine» shall be understood as reading that in case of preterm retirement of a civil servant from office in state bodies according to the effective legislation a civil servant having a civil service record of no less than 10 years and pensionable service necessary for assignment of retirement pension on minimal scale envisaged by paragraph 1 of Article 28.1 of the Law of Ukraine «On Mandatory State Pension Insurance» shall have a right to receive allowance in the amount of 10 monthly position salaries which is not related to attainment of the pension age established by Article 37.1 of the Law of Ukraine «On Civil Service».